

Asia: VN/21836/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta kansalliseksi luonnon monimuotoisuusstrategiaksi 2035

Lausuntopyyntö

2. Strategian lähtökohdat

Strategian lähtökohdissa on esitetty suojeltujen lajien ja luontotyyppien uhanalaisuusarvoitien tulokset ja erilaiset kansainväliset monimuotoisuutta koskevat sopimukset. Lisäksi on kerrottu luonnontilan korjaamiseen liittyvien toimien onnistumisesta vuoteen 2022 mennessä. Lähtökohtiin on nostettu ilmastokriisin torjuminen ja sen yhteys luontokatoon. On perusteltua, että ilmastonmuutos on nostettu strategian lähtökohtiin, sillä se vaikuttaa luontokatoon monin eri tavoin. Luontokadon pysäyttäminen on pitkälti riippuvainen ratkaisuista, joilla ilmaston lämpenemistä voidaan rajoittaa.

Monimuotoisuusstrategia on nostanut yhdeksi keskeiseksi lähtökohdaksi sen, että Suomessa toteutetaan sosiaalisesti ja taloudellisesti oikeudenmukainen, koko yhteiskunnan läpäisevä kestävyysmurros. Kestävyysmurroksen aikaansaanti edellyttää muutoksia kaikissa järjestelmissä. Oikeudenmukaisen muutoksen mahdollistamiseksi korostetaan kaikkien toimijoiden osallisuutta, eri kestävyysnäkökulmien roolia ja ekologisten reunaehtojen huomioonottamista. Lähtökohta on keskeinen strategian onnistuneen toimeenpanon kannalta ja se tulisi huomioida strategian lausuntokierroksen jälkeisessä valmistelussa.

Strategiassa on tuotu esiin monissa kohdin, että luonnonvarojen käyttöä pitää vähentää. Nykyisen hallituksen hyväksymän kiertotalouden strategisen ohjelman kokonaistavoitteen osalta on todettu, että uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käyttö voi kasvaa. Strategioiden välillä on tältä osin selvä ristiriita.

3.1 ja 3.2 Päätaivoite ja tarkemmat tavoitteet

Strategian päätavoite luontokadon pysäyttäminen ja luonnon monimuotoisuuden elpyminen on yhdenmukainen EU:n biodiversiteettistrategian ja YK:n luonnon monimuotoisuuden elpymisen tavoitteen kanssa. Metsäkeskus pitää strategian päätavoitetta perusteltuna.

3.3 Luonnon tilan tavoitteet

Luonnontyyppien elpymistä on strategian mukaan tarkoitettu arvioida sen perusteella, että vuoteen 2035 mennessä on tehty riittävästi luontotyyppien palautumista edistäviä toimia pinta-alaa lisäämällä ja uhanalaisten luontotyyppien rakennetta ja toimintaa parantamalla. Tavoitteena on esimerkiksi asettaa talousmetsien kuolleeseen puun tavoite 7,5 m³/ha ja vuoteen 2035 mennessä 10 m³/ha. Metsien rakennepiirteiden monipuolistaminen mm. lisäämällä lahoppuuta on tavoitteena myös uudessa Kansallisessa metsästrategiassa 2035, jonka tavoitteena on edetä kohti 10 m³/ha lahoppuun tasoa. Strategioissa kuolleelle puulle asetettu määrällinen seurantamittarin 10 m³ on yhdenmukainen metsätuholain 5 §:n kuuselle määritettyä vaurioituneen puun poistovelvoitteen kanssa. On huomattava, että tuholain 10 m³ puumäärän arvio on tarkoitettu paikallisten tuhojen laajenemisen ennaltaehkäisyyn tuulenkaato- ym. tilanteissa.

Monimuotoisuusstrategiassa on todettu, että sillä halutaan vaikuttaa myös ilmaston lämpenemisen hidastamiseen. Jos kuolleelle puulle asetetaan koko maan kattava keskimääräinen valtakunnallinen tavoite, joka lisää lahoavan puun määrää metsissä laajoilla pinta-aloilla, tulee siihen liittyvät tuhoriskit arvioida huolellisesti. Ruotsissa kuusen poistovelvoite on yli 5 kuutiometriä hehtaarilla, ja osissa eteläistä Ruotsia 3 kuutiometriä hehtaarilla. On todennäköistä, että myös Suomessa näitä rajoja joudutaan tulevaisuudessa tiukentamaan ja tämä tulisi huomioida strategian tavoitteessa.

3.4 Suojelu ja ennallistaminen

Elinympäristöjen laadun parantaminen osatavoitteena on todettu, että talousmetsien kookkaiden ja vanhojen puiden lukumäärän kpl/ha tulee kasvaa strategiakaudesta. Metsien rakennepiirteiden monipuolistaminen vanhojen puiden määrää lisäämällä on tavoitteena myös Kansallisen metsästrategian 2035 kanssa.

Strategiassa palo- ja kuloalueille asetetaan suojelualueille ja talousmetsille yhteinen 2 500 hehtaarin kulotustavoite vuodessa. Tavoite on kunnianhimoinen, kun otetaan huomioon, että vuosina 2015–2020 kulotusta tehtiin yksityismetsissä vuosittain keskimäärin vain 130 hehtaaria. Vuoden 2024 voimaan tulevassa metsätalouden kannustejärjestelmässä kulotukselle on asetettu vuotuinen pinta-alatavoite (1 000 ha/v). Viimeisen 50 vuoden aikana 1000 ha/v suureen kulotusalaan on ylletty vain neljä kertaa, viimeksi vuonna 1990. Metsäpalojen pinta-ala on vuosittain keskimäärin 600 ha ja toisinaan yli 1000 ha. Yksityismaiden kulotusten kymmenkertaistaminen on metsätalouden kannustejärjestelmän tavoitteista huolimatta melko epätodennäköistä. Kulottaminen ja siihen liittyvät vakuutukset ovat kalliita, kulotus vaatii osaamista ja runsaasti työvoimaa. Kulotuksiin ja ennallistamispolttoihin pitää siksi panostaa nykyistä enemmän myös

valtion mailla. Hiiltyneen ja palaneen puun lisäämiseksi Metsäkeskus pitää tärkeänä kuloalueiden kohdentamisen ja palojatkumoalueiden syntymisen edistämistä.

Soiden osalta strategia haluaa parantaa niiden vesitaloutta ja asettaa tavoitteet soiden tilan ja rakenteen parantamiseksi. Tavoitteena on toiminnaltaan eheidet soiden pinta-alan kasvattaminen kymmenellä prosentilla ja niiden kytkeytyneisyyden paraneminen. Metsäkeskus näkee, että suoluonnon tilan parantamiselle on paljon mahdollisuuksia, mutta valmistelussa on huomioitava myös ennallistamisen negatiiviset ilmasto- ja vesistövaikutukset. Sopivien kohteiden valinta ja oikeiden vaikuttavien toimenpiteiden suunnittelu ja ammattitaitoinen toteutus vaatii monipuolista osaamista ja lisää ammattitaitoisten kaivuu- ja maanrakennusyritysten tarvetta.

EU:n biodiversiteettistrategian mukaisesti Suomessa on sitouduttu suojelemaan tiukasti kaikki jäljellä olevat vanhat ja luonnontilaiset metsät vuoteen 2030 mennessä. EU ei ole vielä julkistanut vanhojen ja luonnontilaisten metsien kriteerejä, minkä jälkeen niistä on tarkoitus tehdä kansallinen määrittely. Suomessa vanhat ja luonnontilaiset metsät löytyvät pääasiassa Pohjois-Suomesta. Strategiassa on tältä osin todettu, että koska tilanne vanhojen ja luonnontilaisten metsien osalta on huono erityisesti Etelä- ja Keski-Suomessa, niin metsien suojelua tulee laajentaa myös muihin kuin vanhoihin ja luonnontilaisiin metsiin. Ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi suojelua tulisi strategian mukaan kohdistaa myös eloperäisille maille eli soille tai suometsiin.

Strategiassa on esitetty metsämaan suojelupinta-alan tavoitteeksi vuonna 2035 vähintään 10 %, mikä olisi 3,5 % lisäys nykyiseen verrattuna. Valtion maille esitetään 500 000 ha lisäsuojelua ja yksityismaille 100 000 ha lisätavoitetta. Suojelun tulisi pääosin olla pysyvää, koska strategian mukaan sillä tavoin turvataan parhaiten metsien tärkeät rakennepiirteet ja prosessit. Suomi ei ole vielä päättänyt kansallisesta elinympäristökohtaisesta lisäsuojelusta vaan asiaa valmistellaan vuonna 2023 osana EU:n biodiversiteettistrategian sitoumuksia. Monimuotoisuusstrategian tavoitteet on valmisteltu ennen kansallisia sitoumuksia ja ennen sitä koskevan lainsäädännön voimaantuloa. Ympäristöministeriön tulisi sovittaa yhteen näiden kahden eri valmisteluprosessin aikataulut.

Metsäkeskus kiinnittää huomiota siihen, että lisäsuojelua metsien osalta esitetään nimenomaisesti metsämaalle. Strategian tavoitteissa on puhuttu yleisesti suojelupinta-alan lisäämisestä metsien, vesien ym. osalta. Tällä kirjauksella rajataan kitu- ja joutomaan metsät pois suojelusta vaikka niilläkin voi olla suojeluarvoja ja merkitystä kun suojelualueiden kytkeytyneisyyttä halutaan edistää. Erikoista on myös se, että strategiassa ei muiden elinympäristöjen osalta ole tarkasteltu pääluokkaa yksityiskohtaisemmin, mutta metsien osalta näin on tehty.

Soiden suojelun osalta esitetään suojeltujen soiden pinta-alan osalta nostamista nykyisestä kahdeksasta prosentista kymmeneen prosenttiin. Suomi ei ole vielä päättänyt kansallisesta elinympäristökohtaisesta lisäsuojelusta, vaan asiaa valmistellaan vuonna 2023.

Monimuotoisuusstrategian tavoitteet on valmisteltu ennen kansallisia sitoumuksia ja ennen sitä

koskevan lainsäädännön voimaantuloa. Ympäristöministeriön tulisi sovittaa yhteen näiden kahden eri valmisteluprosessin aikataulut.

Sisävesien suojelun osalta lisäsuojelua on esitetty kohdistettavaksi erityisesti Etelä- Suomen uhanalaisiin järvi-, lampi- ja virtavesityyppeihin. Suojelua esitetään lisättäväksi myös niiden rantavyöhykkeillä ja lähivaluma-alueilla. Suomi ei ole vielä päättänyt kansallisesta elinympäristökohtaisesta lisäsuojelusta, vaan asiaa valmistellaan vuonna 2023.

Monimuotoisuusstrategian tavoitteet on valmisteltu ennen kansallisia sitoumuksia ja ennen sitä koskevan lainsäädännön voimaantuloa. Ympäristöministeriön tulisi sovittaa yhteen näiden kahden eri valmisteluprosessin aikataulut. Metsäkeskus toteaa lisäksi, että metsätalouden näkökulmasta vesistöjen rantavyöhykkeiden ja lähivaluma-alueiden suojelussa on erityistä huomiota kiinnitettävä suojelun rajauksiin ja sallittujen ja kiellettyjen toimien selkeyteen.

Strategiassa on esitetty ns. 30 % suojelutavoitetta toteutettavaksi suojelua tukevilla alueilla, jotka turvaavat luonnon monimuotoisuutta. Tällaisiksi alueiksi on tunnistettu mm. metsälain erityisen tärkeät elinympäristöt ja maatalouden ympäristötuen alueet. On hyvä, että suojelutoimeksi voidaan katsoa muutkin kuin pysyvästi suojellut alueet.

Suojelua tukevien alueiden osalta on lisäksi todettu, että suojelun tukialueiden kehittämisen painopisteitä ovat valuma-alue-lähestymistavan lisäksi suojelualueiden lähialueet sekä virkistyksestä arvokkaat alueet, joilla harjoitetaan luonnon monimuotoisuutta selvästi tavanomaisesti paremmin huomioivaa metsätaloutta. Strategiassa ei ole määritelty, mitä "luonnon monimuotoisuutta selvästi tavanomaista paremmin huomioiva metsätalous" tarkoittaa. Metsäkeskus ei kannata sellaisten uusien käsitteiden sisällyttämistä tekstiin, joista ei ole olemassa selkeää määritelmää. Metsäkeskus katsoo, että suojelualueiden lähialueet ym. edellä listatut alueet voivat olla hyviä kohteita suojelun tukialueiksi. Metsätalouden näkökulmasta on tärkeää, että suojelun tukialueet tulee määrittää ja rajata selkeästi. Lisäksi niiden käytön periaatteet ja kiellot tulee olla selkeitä. Suomi ei ole vielä päättänyt kansallisesta elinympäristökohtaisesta lisäsuojelusta, vaan asiaa valmistellaan vuonna 2023. Monimuotoisuusstrategian tavoitteet on valmisteltu ennen kansallisia sitoumuksia ja ennen sitä koskevan lainsäädännön voimaantuloa. Ympäristöministeriön tulisi sovittaa yhteen näiden kahden eri valmisteluprosessin aikataulut.

Ekosysteemin toiminnan turvaamisen ja parantamisen osalta soiden potentiaali ravinteiden sidonnassa tulee hyödyntää nykyistä enemmän mm. valuma-aluekohtaisen suunnittelun avulla sekä johtamalla ympäröivien alueiden kuivatusvesiä ojitamattomille ja ennallistetuille soille. Metsätalouden kannustejärjestelmä Metka tulee voimaan vuoden 2024 alussa ja siellä suometsien hoidon tavoitteena on toimenpiteiden suunnittelu valuma-atasolla

3.5 Paineiden vähentäminen ja juurisyihin vaikuttaminen

-

3.6 Saamelaiset ja luonnon monimuotoisuus

-

3.7 Suomi maailmalla

-

Muita huomioita luonnoksesta

Kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian laatimisessa ja sen toimeenpanoon liittyvästä toimintaohjelmasta valmistelusta on säädetty uudessa 1.6.2013 voimaan tulevassa luonnonsuojelulaissa. Sen mukaan Monimuotoisuusstrategia tulee valmistella yhteistyössä muiden ministeriöiden ja keskeisten tahojen kanssa. Strategialuonnoksessa asetetaan toiminnalliset, määrälliset ja ajalliset tavoitteet luonnon monimuotoisuuden vähenemisen pysäyttämiseksi ja tilan parantamiseksi. Samanaikaisesti strategian valmistelun kanssa on valmisteltu EU:n biodiversiteettistrategian kansallisista sitoumuksista eli sitä, miten tarvittava lisäsuojelu tullaan Suomessa tarkemmin elinympäristökohtaisesti toteuttamaan. Niiden valmistelua jatketaan vuonna 2023 siten, että uusi hallitus käsittelee EU:n biodiversiteettistrategian kansalliset sitoumukset vuoden 2023 lopulla.

Metsäkeskus katsoo, että koska molemmissa prosesseissa valmistellaan samoja suojeluun ja monimuotoisuuden lisäämiseen liittyviä toimia, tulisi niiden valmistelun ja hyväksynnän aikataulut olla yhtäläiset. Tämä selkeyttäisi valmistelutyötä ja siihen osallistumista.

Strategian johdannossa, kappaleessa kolme, on todettu, että ”Ekosysteemien tuotannon heikkenemisen konkreettisia esimerkkejä Suomessa ovat ruokaturvaa uhkaava pölyttäjäkato” jne. Suomen ympäristökeskuksen syksyllä 2022 julkaistun Pölyttäjien kannankehitys, seuranta ja hyönteispölytyksen taloudellinen arvo Suomessa -hankkeen (PÖLYHYÖTY) mukaan Suomessa ei ole tapahtunut laajamittaista pölyttäjien vähenemistä 2000-luvulla. Strategian johdannon kirjaus on ristiriidassa asiaa selvittäneen tutkimuksen kanssa. Tekstiä tulisi tarkentaa tältä osin.

Rakemaa Anna
Suomen metsäkeskus